

Konjunkturlägets påverkan på näringslivet i Örebro län

DEL 1

Makroekonomiska indikatorer och deras möjliga påverkan på näringslivet i Örebro län
2022-11-30

DEL 2

Företagsfrämjande aktörers exempel från länet
2022-11-15

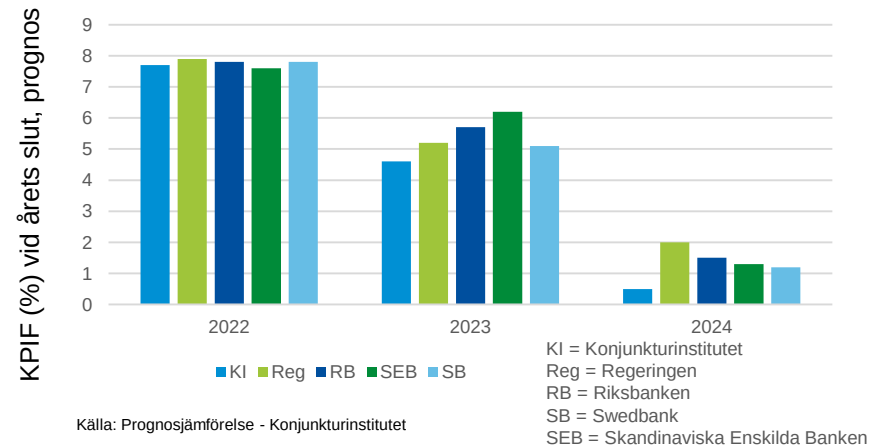
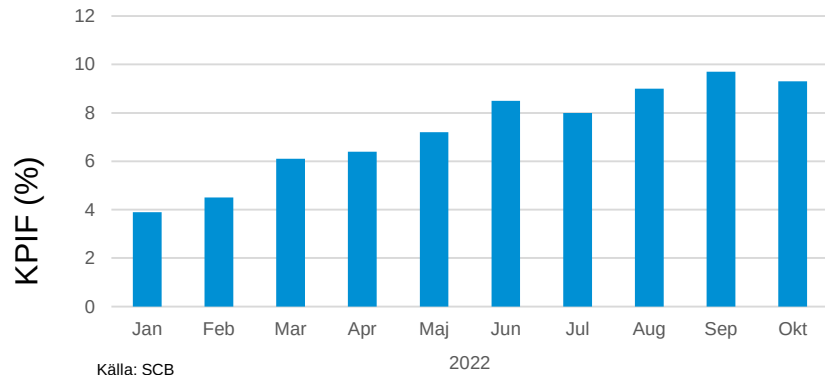

Sammanfattning DEL 1

- Konjunkturinstitutet bedömer att den svenska ekonomin är på väg in i en lågkonjunktur som väntas vara några år framöver. Den höga inflationen i kombination med räntehöjningar och försämrad internationell konjunktur väntas dra ner tillväxten i Sverige.
- De ekonomiska konsekvenserna för samhället syns redan. Nyinvesteringar och nyetableringar inom näringsliv fördröjs eller förhindras av höga kostnader och den stora osäkerheten om energiprisutvecklingen; något som bekräftas av företag i länet. På kort sikt bedöms den tydligaste konsekvensen vara att varsel och uppsägningar kommer att öka, framför allt inom elintensiva branscher. På längre sikt kan fler och fler delar av näringslivet i länen komma att påverkas negativt. Det medför i sin tur ökad arbetslöshet, minskade skatteintäkter och ett ökat behov av försörjningsstöd.
- Svenska kronan försvagats mot USD, EUR, GBP på årsbasis särskilt för USD. En svagare krona driver på inflationen, ökar kostnaden för importvaror, men samtidigt kan efterfrågan på exportvaror öka
- Något dämpad BNP-tillväxt under helåret 2022, men prognoser för 2023 indikerar en klar inbromsning.
- Arbetslösheten är på väg upp både 2023 och 2024. Långtidsarbetslösheten fortsatt relativt hög. Sysselsättningen förväntas minska något på riksnivå under 2023.
- Konjunkturbarmetern för andra kvartalet 2022 indikerar ett negativt stämningsläge i ekonomin hos näringslivet i Östra Mellansverige, samtidigt är stämningsläget fortsatt mycket pessimistiskt bland hushållen i riket.

Inflation

Analys

Inflationen uppgick till 9,3 procent i oktober, vilket var en nedgång sedan september då inflationen var 9,7 procent. Det var framförallt lägre priser på el som bidrog till nedgången. Samtidigt fortsatte de breda prisuppgångarna på livsmedel framför allt på grönsaker och alkoholfria drycker i oktober. Även drivmedelspriserna steg, delvis till följd av att den tillfälliga skattesänkningen upphörde. Inflationstakten enligt KPIF exklusive energi steg till 7,9 procent i oktober, mot 7,4 procent i september.

De senaste prognoserna för inflation vid årets slut har reviderats kraftigt uppåt för 2022, och uppåt för 2023, jämfört med tidigare prognoser. De flesta prognosmakarna ser framför sig att inflationen kommer att börja falla tillbaka under 2023. Men det dröjer ända till 2024 innan den för helåret är tillbaka på Riksbankens mål om 2 procent.

Möjlig påverkan

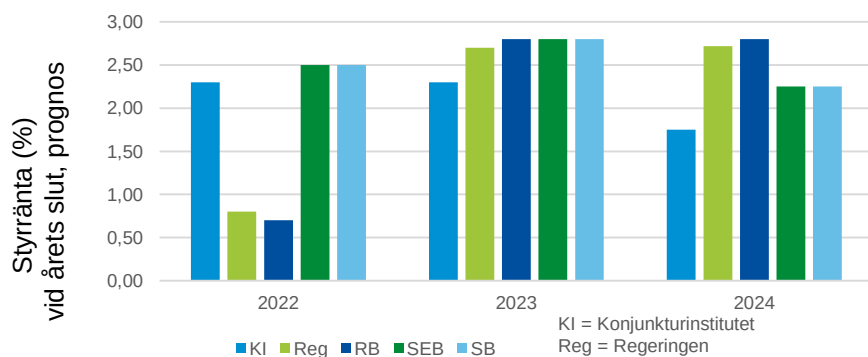
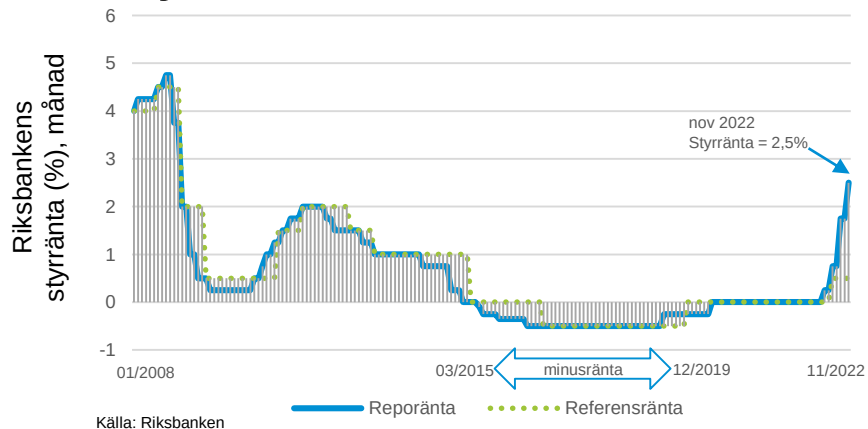
En högre inflation urholkar hushållens köpkraft och bidrar till reallönesänkningar under 2022. Livsmedel, el och drivmedel är viktiga komponenter för hushållen och prisökningar inom dessa varor drabbar hushåll med små marginaler hårdast, men tränger även undan annan konsumtion. Konsumtion av bl. a. nöjen och sällanköpsvaror minskar, men även investeringar och sparande drabbas.

Stigande priser på livsmedel, el och drivmedel drabbar näringslivet i allmänhet, och företag inom livsmedelsproduktion, tillverkning och transport i synnerhet. Högre priser på insatsvaror resulterar antingen i minskande marginaler, eller prisökningar i nästa led.

Stigande inflationsförväntningar kan också leda till förväntningar om stigande löner vilket dels urholkar företagens marginaler, dels bidrar till en högre framtida inflation.

Styrränta

KI = Konjunkturinstitutet
Reg = Regeringen
RB = Riksbanken
SB = Swedbank
SEB = Skandinaviska Enskilda Banken

Analys

I oktober var styrräntan 1,75 procent. Riksbankens senaste penningpolitiska besked den 24 november höjdes styrräntan till 2,5 procent vilket är en ökning på 0,75 procentenheter på en månad. Styrräntan har aldrig varit större än noll sedan november 2014 till och med april 2022. Prognosen visar att den kommer att fortsätta höjas det kommande året. Enligt Riksbanken, är inflationsutvecklingen framöver fortsatt svårbedömd och Riksbanken kommer att anpassa penningpolitiken på det sätt som behövs för att säkerställa att inflationen återförs till målet. Riksbankens nuvarande prognos är att styrräntan kommer att höjas ytterligare under nästa år och att den ligger något under 3 procent i slutet av 2025.

Enligt de senaste prognoserna från de flesta andra prognosmakarna förväntas styrräntan höjas under 2023.

Möjlig påverkan

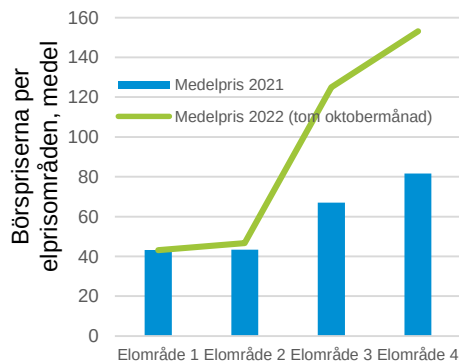
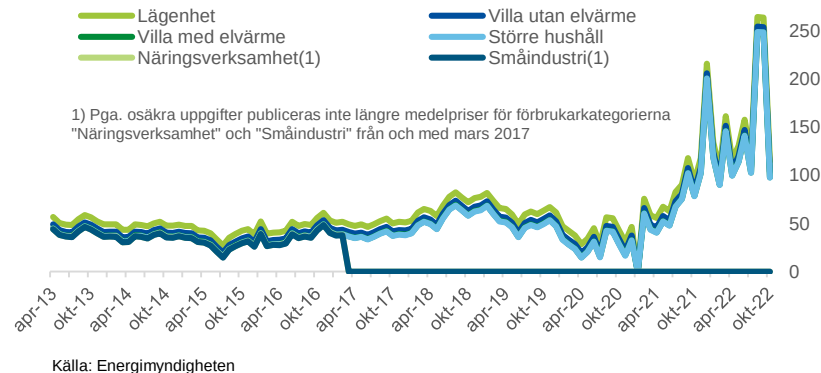
En högre styrränta innebär sannolikt en högre utlåningsränta från Riksbanken till bankerna vilket i sin tur leder till att bankernas räntor höjs. Högre räntor påverkar både hushållens och företagens vilja och förmåga att finansiera investeringar genom lån. Vidare kan befintliga lån påverkas genom högre räntor vilket bidrar till att urholka hushållens köpkraft och företagens marginaler ytterligare.

Att höja styrräntan är Riksbankens primära verktyg för att dämpa inflationstrycket i ekonomin. Ytterligare åtgärder kan vara att minska åtgärder för kvantitativa låtnader vilket reducerar penningmängden. Konsekvenserna av båda dessa åtgärder bidrar dock till en lägre tillväxttakt i ekonomin.

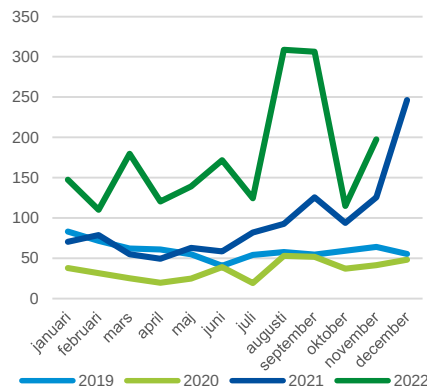

El och energi

Elenergipriser i elprisområde 3, Södra Mellansverige, månad, rörligt pris

Prisutveckling elpris, elområde 3, månad, rörligt pris

Analys

Månadsmedelpriserna steg igen i samtliga svenska elområden under november månad efter att den hade sjunkit kraftigt under oktober. I elområde 3 var ökningen till 130,9 öre per kWh från 80,6 öre per kWh. Den varierade och kraftiga prisutvecklingen beror bland annat på de höga gaspriserna i Europa, överföringsbegränsningar i det svenska elnätet samt tillgänglighet till vindkraft, vattenkraft och kärnkraft. Dessutom påverkas de svenska elpriserna av elpriserna i angränsande länder eftersom Sverige ingår i en gemensam elmarknad med övriga Europa.

Fortsatt höga och oförutsägbara elpriser

Givet nuvarande situation är bedömningen att elpriset i Sverige kommer fortsätta att variera kraftigt, men runt historiskt höga nivåer. Det är inte osannolikt att vintern resulterar i elpriser som ligger högre jämfört med föregående år. Södra Sverige, där elpriserna är högst, står för huvuddelen av svensk livsmedelsproduktion, vilket innebär att en kostnadsökning på el i södra Sverige snabbt kan komma att sprida sig i form av ökade matpriser i hela landet samt på sikt, en minskad inhemsk livsmedelsproduktion.

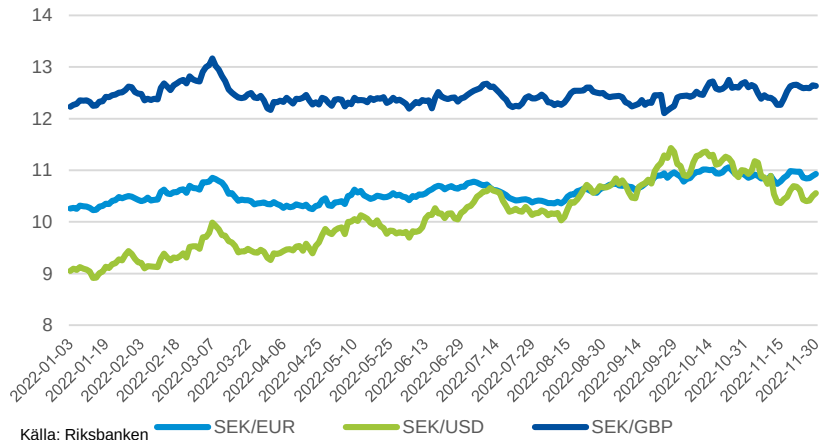
Företag och organisationer med hög elförbrukning och rörliga elavtal kan komma att drabbas särskilt hårt. Höga elpriser i kombination med höga räntor och hög inflation medför en stark press, speciellt på unga familjer och socioekonomiskt utsatta. Tillit till myndigheter och politik riskerar att påverkas negativt. Sociala risker kan öka på grund av ökad ojämlikhet. Dessa kan i sin tur komma att leda till social oro. Föreningsliv och övriga delar av civilsamhället bedöms också att drabbas hårt av den höga prisnivån.

Höjda energipriser och elpriser kan också innebära ett ökat fokus på åtgärder och investeringar som minskar energianvändningen och tillhörande kostnader. Det innebär att branscher som jobbar med denna typen av frågor kan gynnas av utvecklingen.

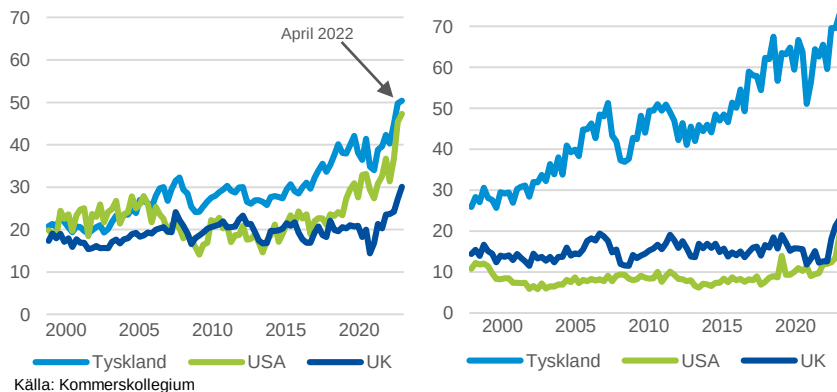

Valutakurser och handel

Valutakurser, daglig 2022

Export och import, av varor
miljarder kr

Analys

Den svenska kronan försvagades gentemot euron (EUR), dollarn (USD) och pundet (GBP) i samband med att kriget i Ukraina brutit ut. Växelkurserna gentemot euron och pundet har sedan gradvis återgått till liknande nivåer som i början av året medan dollarn har varit dyrare.

Värdet av den svenska exporten av varor till både Tyskland och USA har tydligt ökat sedan 2015. Samtidigt har värdet av den svenska importen varit relativt stabil för både USA och Storbritannien, medan det mer än fördubblats för Tyskland sedan 2000.

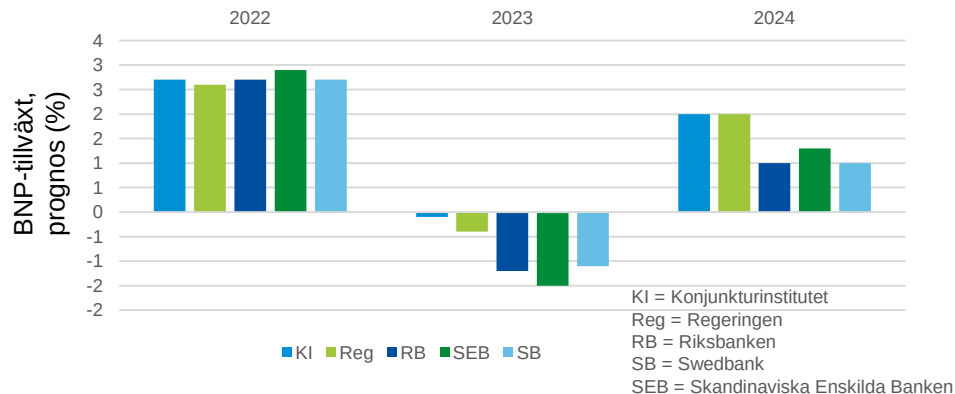
Möjlig påverkan

Valutakursen påverkar både export och import. En svagare krona innebär dels att svenska varor blir billigare för utländska köpare, dels att utländska varor blir dyrare för svenska köpare. Företag som både är beroende av import för insatsvaror och exportmarknader för sina varor påverkas i båda led genom minskande marginaler. Samtidigt kan en svagare krona öka efterfrågan på svenska varor och tjänster.

Centralbankernas styrräntor påverkar även den egna valutans växelkurs. En högre styrränta kan bidra till att höja värdet av den egna valutan genom högre avkastning av valutainvesteringar. Den svenska kronan påverkas således inte enbart av Riksbankens styrränta, utan även av andra länders centralbanker. Om den Europeiska centralbanken (ECB) eller Federal Reserve (FED) har en högre takt än Riksbanken i de förväntade kommande räntehöjningarna är det rimligt att anta att detta leder till att kronan försvagas gentemot både euron och dollarn.

BNP-tillväxtprognoser

Prognos för 2022 (%)	KI		Reg		SB	
	Senaste 28 sep	Tidigare 30 mars	Senaste 8 nov	Tidigare 19 april	Senaste 25 okt	Tidigare 6 april
Hushållens konsumtion	3	3,7	3,6	3,8	3,7	3,4
Offentlig konsumtion	0,1	2,6	-0,3	1,5	0,2	2,4
Fasta brutto-investeringar	5,2	3,5	4,1	3,4	4,9	3,1
Export (import)	5,3 (8,1)	4,4 (4,6)	4,8 (7,2)	4,8 (5,5)	3,8 (7,5)	3,3 (4,5)

Analys och möjlig påverkan

Under första halvan av 2022 gick det fortfarande ganska bra för svensk ekonomi, men nu tror prognosmakarna på en inbromsning framöver. Inflationen är hög världen över, vilket har fått centralbankerna att höja räntorna i allt snabbare takt. Siffrorna pekar alltmer mot en stark inbromsning av ekonomin än en mjuklandning.

Hög inflation, fallande börser och stigande räntor leder till pessimism bland hushållen och urholkar köpkraften. De flesta prognosmakare ser framför sig en tillväxt kring 3 procent för året i år och en klar inbromsning till 2023. Därefter ser de framför sig en ökning igen till cirka 1,5 procent i snitt år 2024.

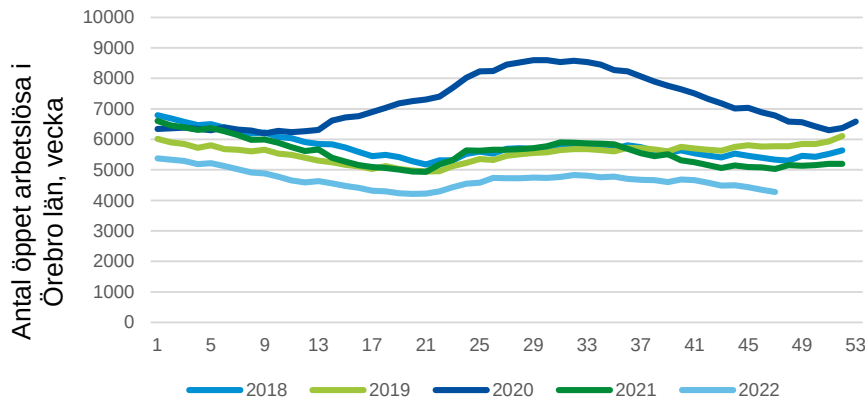
BNP mätt från användningssidan består i huvudsak av komponenterna konsumtion, investeringar och handelsbalansen (export minus import).

När det kommer till konsumtionen så indikerar de senaste prognoserna att både hushållens och offentligsektorns konsumtion förväntas minska, jämfört med tidigare prognoser från innan kriget i Ukraina bröt ut. Investeringar delas upp dels i fasta bruttoinvesteringar och företagens lagerinvesteringar, där fasta bruttoinvesteringar utgör den huvudsakliga posten. Enligt de senaste prognoserna förväntas de fasta investeringarna öka jämfört med tidigare prognoser. Exempel på fasta investeringar är köp av produkter med en livslängd på över ett år såsom maskiner, byggnader, datorprogramvara med mera.

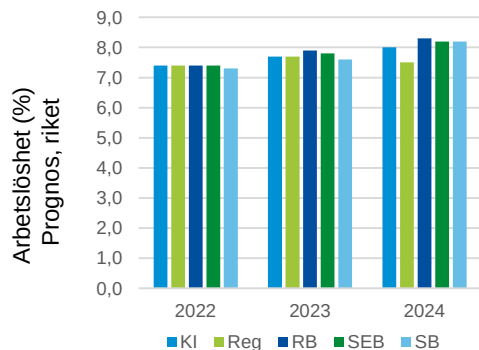
Samtidigt som exporten gynnas av den svaga svenska kronan är prognosmakarna dock överens om att importen förväntas växa i högre takt än exporten vilket indikerar att handelsbalansens bidrag till BNP antingen avstannar eller minskar något.

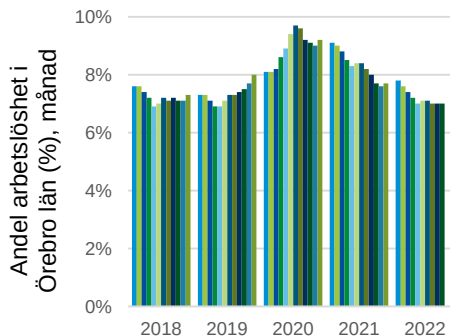
Arbetslöshet

Källa: Arbetsförmedlingen

Källa: Prognosjämförelse - Konjunkturinstitutet

Källa: Arbetsförmedlingen

Analys

Antalet öppet arbetslösa i Örebro län har fortsatt varit på låga nivåer jämfört med tidigare år. Andelen långtidsarbetslösa i Örebro fortsatt att sjunka något under andra halvåret av 2022. Andelen arbetslösa i Örebro län var 7,0 procent i oktober 2022 vilket är något högre än andelen på 6,6 procent i hela riket. Generellt sett är både arbetslösheten och långtidsarbetslösheten något högre i Örebro län jämfört med i Riket som helhet.

Prognoser indikerar att arbetslösheten i Riket kommer att öka kommande år till nivån innan Coronapandemin.

Möjlig påverkan

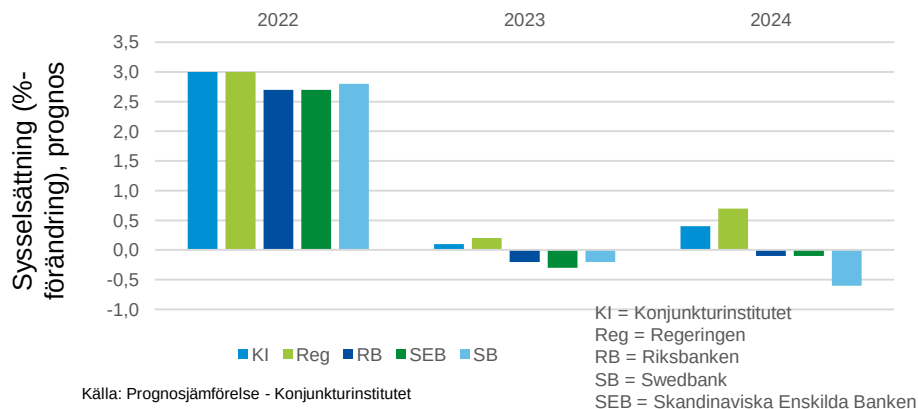
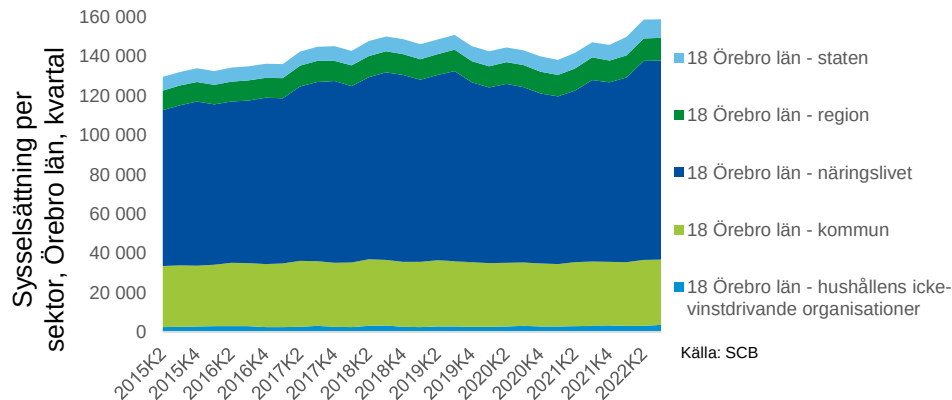
Det traditionella sambandet mellan inflation och arbetslöshet modelleras genom olika varianter av den s.k. Phillipskurvan, där ett negativt samband förväntas. Detta innebär i teorin att arbetslösheten minskar när inflationen ökar och vice versa. På kort sikt kan detta ha viss bäring och sambandet stigande inflation och minskande arbetslöshet förväntas också den närmsta framtiden.

I verkligheten kan arbetslösheten dock påverkas av flera olika faktorer. En påtaglig faktor är kopplad till hur många ytterligare flyktingar som förväntas fortsatt anlända till Sverige till följd av kriget i Ukraina då dessa flyktingar har också rätten att arbeta i Sverige. En potentiellt stor efterfrågan på arbete inom denna grupp skulle bidra till ett positivt inflöde av kompetens till företagen, men kan också bidra till högre arbetslöshet om dessa inte kommer i arbete.

I andra fall beror arbetslösheten på att utbud och efterfrågan inte är i balans och då kan problemen bli större med längre arbetslöshetsperioder. Ett exempel på detta är strukturell arbetslöshet som orsakas av att de arbetslösa har andra kompetenser än vad företagen eftersöker. Ett annat exempel är konjunkturell arbetslöshet vilket beror på att företag minskar personalstyrkan i dåliga tider.

Sysselsättning

Analys

Antalet sysselsatta i Örebro län har ökat jämfört med för 12 månader sedan och hunnit återhämta sig efter att dippen i mitten på 2019. Sett över hela perioden sedan andra kvartalet 2015, har antalet sysselsatta ökat i samtliga sektorer. Den största ökningen sett till antal sysselsatta har dock skett inom det privata näringslivet.

Även om utsikterna på arbetsmarknaden i många avseenden blir dystrare, stiger antalet sysselsatta något enligt vissa prognos som sträcker sig fram till 2024 på riksnivå. Enligt prognoserna antas den totala sysselsättningen förändras svagt kring noll på ett intervall mellan 0,5 och -0,5 under 2023.

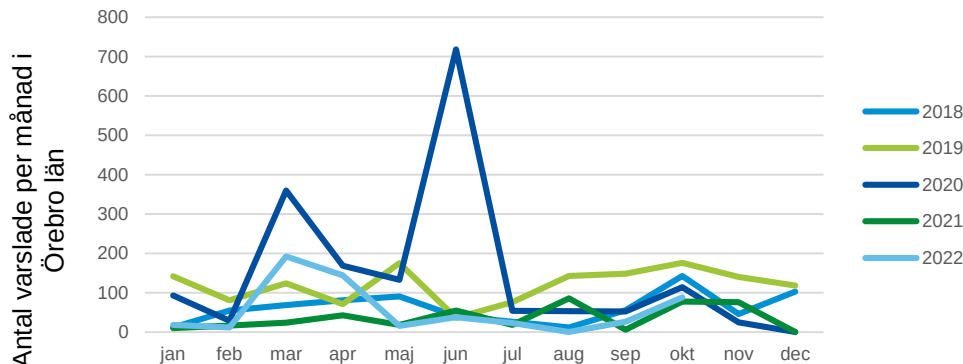
Möjlig påverkan

Det privata näringslivet sysselsätter över tre femtedelar (62,5 %) av det totala antalet sysselsatta i Örebro län. Restriktionerna i samband med Coronapandemin påverkade sysselsättningen i flera branscher. Många företag var i stort behov av kompetens när efterfrågan steg på tjänster som begränsades under pandemin. Trots höga anställningsplaner kan det dock finnas svårigheter med att rekrytera de efterfrågade kompetenserna.

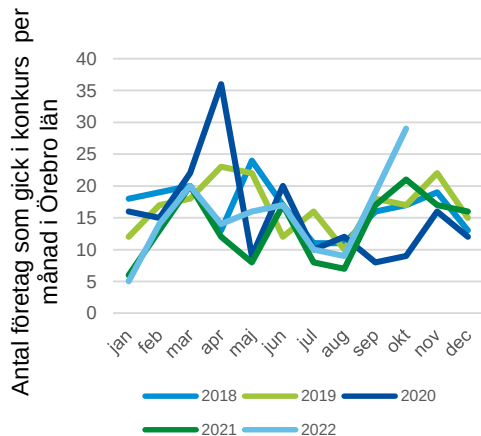
Sysselsättningen är av stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Med fler i arbete kan vi producera mer och hushållens inkomster växer. Om sysselsättningen ökar på grund av att fler arbetslösa kommer i arbete minskar också statens utgifter genom att färre försörjs på bidrag. Dessutom ökar skatteintäkterna genom att arbetsinkomsterna stiger. Förhållandet mellan arbetslöshet och sysselsättning är dock inte alltid helt linjärt. Såväl antalet sysselsatta som antalet arbetslösa kan stiga samtidigt om den totala arbetskraften växer.

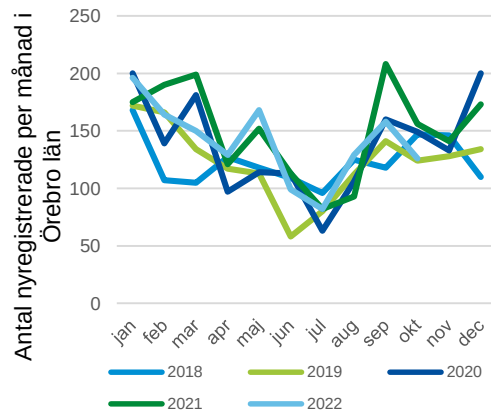
Varsel, konkurser & nyregistrerade företag

Källa: Arbetsförmedlingen

Källa: SCB

Källa: Bolagsverket

Analys och möjlig påverkan

Coronapandemins effekter syns tydligt i antalet varsel per månad, som visas i diagrammet. Under andra halvan av 2020 och 2021 föll de tillbaka till en relativt låg nivå. De senaste månaderna har varslen sakta börjat stiga igen. I början av Ukrainakriget och under de senaste månaderna har företagens anställningsplaner fallit från höga nivåer. Handeln är den sektor som är mest pessimistisk där uppsägningar nu väntas istället.

År 2020 var det totala antalet konkurser i Örebro län 185 stycken vilket var något färre än 2018 och 2019 då 198 respektive 202 företag gick i konkurs. De relativt många konkurserna i april 2020 tas ut av relativt få konkurser under hösten 2020. Under 2021 fortsatte trenden med färre konkurser och totalt gick 162 företag i konkurs under 2021. Under 2022 ökade antal konkurser kraftigt i samband med kriget i Ukraina för att gå ner till normala nivåer igen under sommaren. Under hösten 2022 har konkurserna ökat dramatiskt. Färska statistik från kredit- och affärsinformationsföretaget UC visar att konkurserna ökat kraftigt under november månad (SCB:s statistik är ej tillgänglig än) inom alla branscher. Den bransch som stigit mest är detaljhandeln.

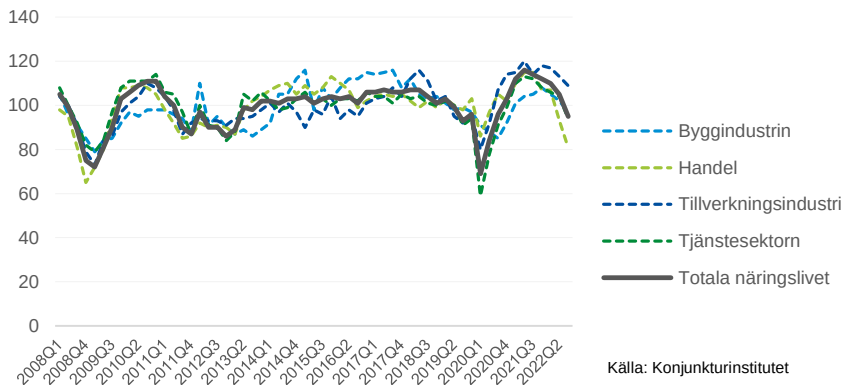
Statistik över nyetablerade företag i Örebro, i likhet med riket, visar att antalet nystartade bolag är mindre än under samma period i fjol under hösten och har en mer negativ trend.

Detta indikerar att osäkerheten på marknaden är fortsatt hög. Färre vågar starta nya företag då rädslan för ökade elpriser och hyreshöjningar inför vintern är stor. Förutsägbarheten är ytterst svår, få vågar investera och starta nytt. Många förhåller sig avvaktande utifrån den rådande situationen.

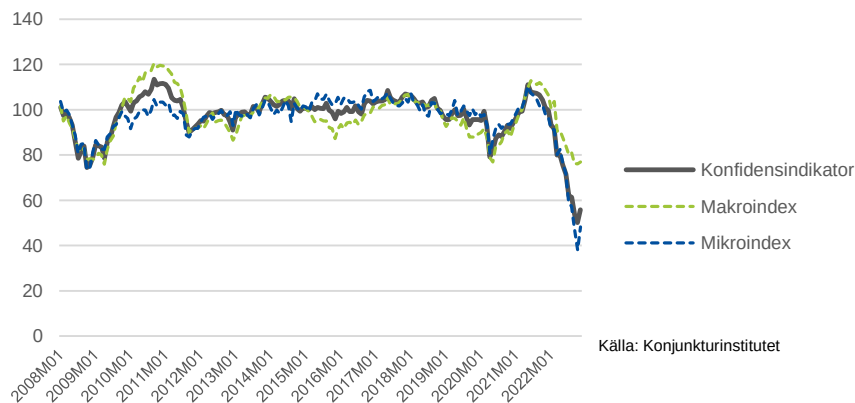

Konjunkturbarometern

Konfidsensindikatorn per sektor, ÖMS, kvartal

Konfidsensindikatorn hushåll, riket, månad

Analys av stämningläget i ekonomin

Näringslivet i Östra Mellansverige – inte lika optimistiskt

Konfidensindikatorn för näringslivet totalt i ÖMS minskade från 112 till 95 mellan sista kvartalet 2021 och tredje kvartalet 2022 och är på väg till nivån under Corona pandemin. Det pekar på ett betydligt svagare stämningläge än normalt bland företagen. Samtliga sektorer bidrog till nedgången, den sektor som bidrog mest är handeln. Stämningläget inom tillverkningsindustrin är fortsatt högt och upplever ett mer positivt stämningläge än normalt jämfört med övriga sektorer i ÖMS.

För riket, har barometerindikatorn för det senaste halvåret totalt minskat med ungefär fem enheter varje månad. Nedgången avstannade dock i november när barometerindikatorn minskade marginellt med 0,3 enheter till 84,5. Hushållens konfidensindikator som fallit kraftigt under 2022 ökade i november medan tjänstesektorns konfidensindikator minskade mest.

Hushållen i riket – fortsatt dyster syn

Hushållens konfidensindikator steg i november med 5,6 enheter till 55,8 men pekar fortsatt på ett mycket svagt stämningläge. Förutom någon enstaka månad så är det första gången sedan maj förra året som indikatorn inte minskar.

Makroindex, som sammanfattar hushållens syn på den svenska ekonomin, gick upp marginellt, 0,8 enheter, från 76,1,0 till 76,9 i november.

Mikroindex, som sammanfattar hushållens syn på den egna ekonomin, steg med 10,1 enheter, från 38,1 till 48,2.

Uppgången förklaras främst av att hushållens förväntningar på den egna ekonomin om tolv månader blev mindre pessimistiska samt att inställningen till kapitalvaruinköp i nuläget inte är fullt lika negativ som i oktober. Trots att uppgången var som störst i dessa två frågor är det fortsatt dessa frågor som uppvisar det svagaste läget i indikatorn. Källa: Konjunkturinstitutet

Sammanfattning DEL 2

- Företag brottas med sin lönsamhet och likviditet. En del branscher drabbades hårt under pandemin, och har ett tufft utgångsläge. Extra utsatta är byggbranschen, konsumentexponerade företag, handel, transportsektorn, bagerier, energiintensiva bolag, högt belånade företag, sällanköpshandeln och besöksnäringen. Fordonsindustrin har det fortsatt trögt med leveranser.
- Efterfrågan på (rörelse) kapital har stigit under hösten. Dock svårare för många att få lån. Ca 2/3 av företagen bromsar alla eventuella investeringar. Drastiskt minskat ansökningstryck på regionens investeringsstöd. Företag upplever att läget är osäkert och många förbereder sig på lågkonjunktur.
- Energieffektiviseringsåtgärder efterfrågas och rådgivningen till företag behöver stärkas. Många företag har påbörjat nya energieffektiviserande åtgärder.
- Många bolag höjer sina priser ut mot kund för att tackla minskade marginaler.
- Kompetensförsörjningen är redan nu en stor utmaning och den kan bli ännu större på sikt på grund av omställningsarbete, digitalisering och elektrifiering.
- Enligt en nyligen genomförd undersökning kan var tredje företag i Örebro län behöva varsla personal till följd av kostnadsökningarna.
- En ytterligare samtida utmaning för många bolag är frågan hur de ska hantera distans- och hybridarbete.
- Tydligt att företagen är i behov av stabil och leveranssäker energi som inte är allt för dyr.
- Kommunernas rådighet är begränsad för att mildra de negativa effekterna av konjunkturen, men då blir det extra viktigt att bevaka och kanalisera nationella insatser.

Sammanfattning DEL 2

- Fastighetsbranschen har det tufft. Färsk siffror visar att på ett år har förvaltningskostnaderna för bostäder och för kontor och butiker ökat med 18,6 respektive 25,7 procent. Utmaningar kort perspektiv: att kunna ta ut högre hyror och samtidigt hålla allt uthyr. Utmaningar långt perspektiv: få tillräcklig ekonomiskt utrymme för de större underhållen tak/fönster/fasad/hissbyten.
- Agrara sektorn har fortsatta utmaningar, störst inom animalieproduktion. Risk för minskad livsmedelsproduktion på grund av kostnadsökningar (energi och importerad mineralgödsel), konsumenter väljer (importerade) lågprisalternativ, investeringsviljan sjunker med risk att omställningsarbetet avstannar.
- Många söker fortfarande nyföretagarrådgivning även om färre faktisk startar företag jämför med förra året.
- *Ljusglimtar:*

Exportörer företag gynnas av den svaga kronan.

Leverantörskedjorna verkar fungera bättre nu än under pandemin.

Ökat fokus på hållbarhet och omställningsarbete kan (för en del bolag) göra att arbetet påskyndas.

Positiva skörderesultat och krisstöd underlättar för lantbrukare.

Politisk förståelse och fokus på inhemsk livsmedelsproduktion och självförsörjning.

Fastighetsägarnas arbete med att byta ut belysning till LED går fortare.

Finns ett ökat inflöde av ansökningar om regionala innovationsstöd jämfört med 2021.

almi

- I början av kriget var det en stor oro bland företagen, nu börjar vi se effekten av kriget. Fler företag har utmaning med sin lönsamhet och likviditet, efterfrågan på kapital har stigit.
- Vi ser att byggsektorn drabbats hårt, vi ser att konkurserna och obeståndssignalerna ökar mest inom denna bransch. Handel är en annan bransch som drabbas. Företag som är energitunga, ex bagerier drabbas också negativt.
- Vi ser att företag som har en stor andel export gynnas av den svaga kronan, varför dessa företag går fortsatt starkt.
- Vi ser att efterfrågan på lån som avser rörelsekapital ökar kraftigast. Intresset för att finansiera den gröna omställningen har fortsatt öka, numera är 25% av våra lån, grön lån.

almi

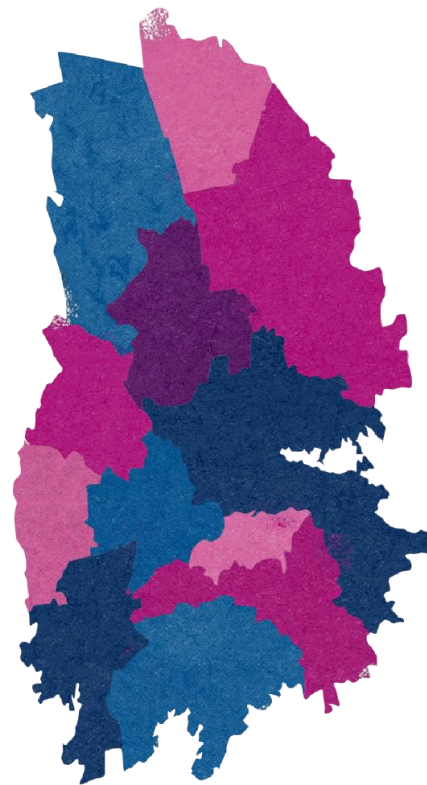
- Enligt Almis nyligen genomförda låneindikator bedömer fyra av tio bankchefer att det har blivit svårare för bankens företagskunder att få lån, jämfört med tidigare kvartal. Resterande uppger att det är lika svårt. Ingen bedömer att det har blivit lättare att låna.
- Samma enkät visar att nio av tio bankchefer tror på en försvagad konjunktur det närmaste året. Hälften av dessa tror på en betydlig försvagning under det närmaste året, medan den andra hälften tror att konjunkturen försvagas något. Tidigare kvartal och vid pandemins start, under mars 2020 trodde cirka 70 procent på en försämrad konjunktur och enbart fyra procent trodde på en betydlig nedgång under det närmaste året.
- När det gäller leverantörskedjorna har det blivit något bättre, Kina har öppnat upp efter pandemin, vilket gör att det fungerar generellt lite bättre.

almi

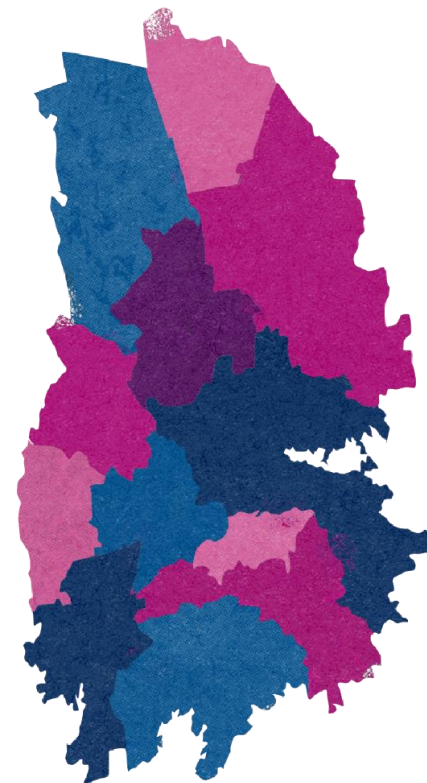
- På kort sikt är det likviditeten som är den största utmaningen för bolagen, den blir ansträngd på grund av ökade kostnader och i många fall en lägre omsättning. På längre sikt kan utmaningen vara en högre ränta, brist på kompetens, svag krona påverkar bolag som importerar, komponentbrist mm.
- Vi kan se att intresset för hållbarhet har ökat, intresset för solceller har blivit större, men även andra insatser för att minska sin energiförbrukning. Vi ser att krisen skyndar på omställningsarbetet, vad gäller vårt så kallade gröna lån ser vi ett ökat intresse.
- Bra med vårt samarbete med Energikontoret där de kan erbjuda en kartläggning och rådgivning. Stort intresse kring Almis Framtidsdialog där företagen får en bra nulägesbild och vad de ska prioritera i sitt hållbarhetsarbete.
- Hur länge företagen kan klara höga elpriser beror på vilken buffert de hunnit bygga upp. Företag som drabbats hårt av pandemin och är energitunga har det tuffare.

- Krisen nu hanteras inte på samma "direkta" sätt som under pandemin, eftersom kommunens rådighet är väldigt begränsad. Viktigt att ha koll på nationella insatser.
- Nu drabbas även kommunen på samma sätt som företagen av kraftiga kostnadsfördyringar.
- Energirådgivning till företag behöver stärkas.
- Frågan om vilka branscher som drabbas av höga elkostnader behöver nyanseras något: vi behöver titta på hög elkostnad som andel av produktionskostnaden, snarare än att enbart titta på en hög nominell förbrukning. Hit kan t.ex. bageri, restauranger och (mindre?) fastighetsbolag räknas.

- Stora ökade kostnader påverkar marginalen och för vissa branscher är den kanske även låg från början. Flera branscher också haft det tufft under en längre tid.
- Vi hör (förvånansvärt) lite om varsel än.
- Företagen är dock mer på "helspänn", förberedda på snabba åtgärder ➡ mycket snabbare reaktioner och neddragningar/omställningar inom utsatta branscher än tidigare ➡ utmaningar på arbetsmarknaden som redan idag lider av kompetensbrist ➡ extra stora utmaningar på vissa enheter på kommunen.
- De största utmaningarna är fortfarande kompetensförsörjning och vid sidan av detta på längre sikt finansiering av långsiktiga större investeringar.
- En viktig faktor både på kort och lång sikt är troligtvis hur snabba företagen är att identifiera och ställa om i sin verksamhet utifrån rådande situation.

- Risken för en minskad livsmedelsproduktion är hög till följd av kostnadsökningarna i produktionen.
- Behovet av det statliga krisstödpaketet har varit stort och när ansökan stängdes hade 13 576 ansökningar inkommit som total uppgår till 1,84 miljarder kronor.
- Under kvartal 3 2022 ses en viss ljusning i det ansträngda kostnadsläget hos lantbruksföretagen som följd av positiva skörderesultat och stigande avräkningspriser vilket gjort att den genomsnittliga prisökningen ligger i nivå med intäkterna.
- Av de drygt 10 miljarder som insatsvarorna i jordbruket kostar på årsbasis utgörs ca 4 miljarder av mineralgödsel som i många fall kommer från Ryssland och Vitryssland.

Agro Örebro

- Det är i första hand inom växtodling och skog som det finns en positiv trend medan det inom animalieproduktionen fortfarande finns stora utmaningar. Kurvan har förvisso börjat vända men kostnaderna stiger fortfarande snabbare än intäkterna. Tuffast är det inom gris- och äggproduktion där man idag får betala för att producera.
- Konsumenterna är pressade av det stigande kostnadsläget och börjar skifta över till färre och mindre inköp till fördel för lågprisprodukter och import.
- På grund av de ökande elpriserna överväger 14% av företagen sammanslagningar för att öka stordriftsfördelarna och i samband med detta flytta produktionen till elområde 1 och 2 för sänka kostnaderna. 9% säger sig kunna flytta utomlands. Ca 25% ser produktionsstopp som en lösning om priserna skenar ytterligare och lika många funderar på att vända på dygnet för att producera på natten. Många har redan investerat i egen elproduktion och allt fler kan tänka sig en sådan investering.

- Många lantbruksföretag är pessimistiska inför framtiden vilket kommer att påverka investeringsviljan.
- Jordbrukets totala skuldsättning ökade med 5 % under 2021 vilket är mindre än föregående år vilket tyder på att investeringsviljan sjunker.
- Leveranskedjorna är i stort fungerande och den största utmaningen är kopplad till prisutvecklingen.
- Importen kommer att öka vilket är ett direkt hot mot den inhemska produktionen.
- Det finns inget som tyder på att oron är större inom de gröna näringarna än inom andra vad gäller varsel och uppsägningar. Om man tittar tillbaka till starten av pandemin är det tvärt om så att det verkar vara inom de gröna näringarna som de säkra jobben finns.

Agro Örebro

- Det kommer att finnas stora möjligheter att fortsatt få arbete inom yrket, men att i vårt län är möjligheterna lägre än på nationell nivå.
- I leden efter primärproduktionen är oron större och ca 30% av företagen uppger att de kan komma att behöva säga upp personal om kostnaderna ökar.
- Inom primärproduktionen är det framför allt stigande energipriser och begränsad tillgång på mineralgödselmedel som påverkar kostnadsläget och skapar utmaningar i alla led.
- En ljusglimt är att vårt beroende av importerade gödselmedel har gjort att det nu utreds hur vi skulle kunna producera gödselmedel inom Sveriges gränser vilket skulle minska importberoendet.

Agro Örebro

- De ökade energipriserna ökar intresset för att installera solceller.
- De största farhågorna just nu är att det ansträngda läget snarare kommer att få omställningsarbetet att avstanna. I takt med att den allmänna investeringsviljan minskar ökar också risken för att investeringar i hållbara och klimatvänliga lösningar prioriteras bort.
- På en vanlig limpa blir påslaget ca 50 öre om vi lyckas ställa om till fossilfrihet. Om hela denna kostnadsökning hamnar på lantbruket kommer det inte att vara rimligt att genomföra efter som lantbrukaren bara får ca 1 kr av de 25 som limpan kostar i affären.
- Kunskapsmässigt tror vi att det finns mycket tillgång till information för den som vill ha. Vi har inte fått några specifika förfrågningar. Lösningarna i de flesta fall kopplade till lönsamhet varför det är där insatserna kanske borde ske.

- Inga större dramatiska förändringar för den agrara sektorn. Läget har inte förvärrats i någon högre grad, men fortfarande råder en viss oro med tanke på de höga priserna på insatsvaror och drivmedel samt med tanke på energikrisen. Krisstöden som betalats ut till de lantbrukare som varit berättigade till stöden har också gjort att situationen stabiliserats något.
- Dyrare insatsvaror/drivmedel vilket påverkar likviditeten. Om produktpriserna följer med så motverkar det högre priser på insatsvaror/drivmedel. Det har också varit en bra volym på spannmålsskörden under året som också bidragit till att kompensera för högre priser på insatsvaror/drivmedel.
- Finns en viss tveksamhet inför investeringar. Svårt att beräkna en investeringsbudget som håller med tanke på ökade materialkostnader och med hänseende till prisvariationer över tid.

- Företag har problem med att lämna offerter, vilket skapar oreda för lantbrukarna som ska investera. Gäller bl.a. investeringar i djurstallar och torkanläggningar. Företag som lämnar offerter reserverar sig för prisökningar.
- Även om det finns en återhållsamhet med investeringar jämfört med hur det sett ut de senaste åren så är investeringsviljan fortfarande relativt hög. Livsmedelsproducenterna är inte lika konjunkturkänsliga då livsmedel utgör livsnödvändiga basvaror som alltid konsumeras, vilket även styr investeringsviljan. Ökade kostnader för att genomföra investeringar gör dock att behovet av investeringsstöd från länsstyrelsen väntas öka något (inom ramen för den nya strategiska planen som påbörjas efter årsskiftet).

- Trenden har varit att lönsamheten försämrats över tid för framför allt primärproducenterna. Den ökning av matpriserna vi sett som drivs av inflationen har inte kunnat kompensera jordbruket fullt ut för de ökade energikostnaderna, drivmedelspriserna och höjda priser på insatsvaror.
- Ett stort problem just nu är tillgången på gödning (konstgödsel). Svårt att få tag på överhuvudtaget. Det råder osäker tillgång och prisnivå framför allt på fosfor och kalium som utöver kväve är viktigaste gödningsmedlet i växtodling. För 2023 har det flaggats för att det även kan bli brist på diesel. Det har också framkommit att vissa förpackningsmaterial och elektroniska komponenter som reservdelar till maskiner och system för utfodring av mjölk- och djurproduktion inte gått att få tag på. Annars fungerar de inhemska leveranskedkorna förhållandevis väl.

- Det har inte kommit till vår kännedom att varsel lagts och uppsägningar skett i någon större skala.
- De större verksamheterna som i många fall drivs som aktiebolag har kunnat drivas vidare utan några större personalnedskärningar. Oro finns ja om kostnaderna fortsätter att öka och marginalerna sjunker ytterligare att personalkostnaderna också måste sänkas.
- I det korta perspektivet är den största utmaningen att få täckning för de högre energipriserna, priset för insatsvaror och drivmedel. Viktigt att produktpriserna följer med i prisutvecklingen, men alla i leveranskedjan är inte beredda att betala så att primärproducenterna får betalt och blir kompenserade när produktionskostnaderna ökar. Detaljhandeln höjer priserna mot konsument, men betalar inte för produkterna i tillräckligt hög grad.

- På längre sikt blir det viktigt att fasa ut fossila drivmedel för att övergå till förnybara som också är hållbara prismässigt. Biodiesel är ett alternativ, men anses idag vara för dyrt av många lantbrukare. Även omställning för att få en mera energieffektiv verksamhet kommer ha stor betydelse för framtiden. Investeringar i solpaneler bedöms bli vanligare även inom lantbrukssektorn.
- Ett hot på lång sikt är också att billigare importprodukter konkurrerar ut inhemska varor om prisutvecklingen ligger fast på en hög nivå under en längre period. Hur länge är konsumenterna beredda att betala för svensk mat med kvalitet om prisskillnaderna blir för stora?

- Positivt med ett ökat fokus på livsmedel och den svenska livsmedelsstrategin. Det finns ett stort politiskt intresse och förståelse för situationen inom jordbrukssektorn. Den inhemska livsmedelsproduktionen har även kommit mer i centrum ur ett krisberedskapsperspektiv.
- Det finns också en ökad vilja och möjlighet att ställa om och investera för att få verksamheten att bli mer energieffektiv. Satsningar på biogas och solceller väntas öka ännu mer. Fler eftersträvar att bli mer självförsörjande på el.
- Det man frågar efter mest just nu är energikartläggningar för att få en bild av vad som går att göra för besparingar och vilken typ av investeringar som skulle behöva genomföras som kan minska energiförbrukningen både på kort och lång sikt. Flis- och pellets pannor, biogas och solceller t.ex. men det behövs även investeringsstöd för att kunna genomföra nödvändiga investeringar.

- Vi upplever att folk kanske är lite mer försiktiga men vi ser inga drastiska förändringar i antalet personer som kommer till oss och vill ha starta-egetrådgivning. Vi gör en bedömning att många av våra kunder har varit med om värre saker och utmaningar än detta (60% födda utomlands). Vi har dock hört från kollegor runtom i landet att många haft en kraftig nedgång i antalet kunder.
- På kort sikt är den största utmaningen att få ett bankkonto och lån och på lång sikt är det som vanligt att hitta kunder och hitta sin marknad.
- Entreprenörer får hela tiden anpassa sig efter de förutsättningar som ges. Vi jobbar med nyföretagare som kan se och kan parera den spelplan som de ger sig in i nu till skillnad från ett etablerat företag som redan är satt.
- Hos oss vill de ha hjälp med att ta sina tankar från idé till företagsstart med konceptualisering, marknad, bolagsform/registrering, finansiering och paketering. Även mång frågor kring bank och myndighetskontakter.

- Ser överlag fortsatt ganska bra ut för många av våra medlemmar där nivåerna inte gått ner. Givetvis finns undantag.
- Mycket tydligt dock att det är osäkert längre fram och företag "väntar" på en nedgång, men många ser inte detta ännu. Syns en nedgång på de mer konsumentexponerade företagen samt att byggbranschen har dystra prognoser.
- Beträffande elpriserna är det tydligt att påverkan blir högre och högre om man ser 1-3 år framåt (beror mycket på elavtal som löper ut).
- Bränslepriser slår förstås hårt mot transportsektorn.
- Även om mycket av industrin drar energi så är det helt avgörande hur stor del denna är kopplad till omsättning. De större industrierna kan oftast klara ganska rejäla höjningar (tex jämfört med ett bageri).

- 60% svarar i vår enkät att de har startat nya energieffektiviserande åtgärder (över 60% svarade detta i en enkät från oss).
- Märker en minskad investeringsvilja på grund av risk
- Konkurserna inom t.ex. byggbranschen i Örebro har drabbat en del underleverantörer som idag kämpar för överlevnad.
- Minskad investeringsvilja på grund av osäkerhet framåt eller ökade kostnader överlag.
- IT-branschen som är stor i Örebro har klarat sig mycket bra fortsatt. Många av dessa har även offentliga eller statliga kunder som inte är lika känsliga för konjunkturen.
- Vi såg i vår enkät att ca 50 % höjer sina priser ut mot kund för att tackla minskade marginaler.

- I vissa branscher har utmaningarna med leveranser lättat och logistiken funkar bättre, men tar man t.ex. halvledare så är det fortfarande brist på detta område och förseningar uppstår. Det ser bättre ut och priserna på container mm har nu gått ner vilket har stor betydelse. Fordonsindustrin har det fortsatt trögt med leveranser, hade troligtvis sålts mer nya bilar om det varit normalt när vi pratat med branschen.
- Exporten är ungefär densamma (för våra dokument) än så länge som 2021 med ett stort undantag, leveranserna till Ryssland har i princip upphört.
- Finns oros signaler om varsel och uppsägningar och några branscher börjar bli oroliga här, men många har fortfarande bra orderbok också. Men man säger att orderteckningen in minskar.

- Den på kort tid största utmaningen är den stigande räntan, minskad köpkraft på grund av den extrema inflationen drar ner riskvilja både hos företag och konsument.
- Fortsatt är det kompetensutmaningarna på kort och lång sikt. Om det håller sig på hyfsade nivåer kommer denna bestå som den största utmaningen. Kompetensen förändras på grund av omställning/elektrifiering/digitaliseringen och det kommer troligtvis accelerera de närmsta åren. Det innebär att många jobba "byts ut". Det kommer bara klaras genom en rejäl omställning (yrkesväxling), stora kompetensutvecklingar, mer internationell arbetskraft (här borde reglerna lättas tycker vi) och att fler unga väljer mer matchande program.

- Bolag sliter också med hur de ska jobba hybrid, remote osv. Kommer nog påverka en del framåt och vi börjar få efterfrågan på stöd här på "riktigt". Kanske utbildning kopplat till ledarskap, kultur mm. Ser exempel på bolag som har både tjänstemän och arbetare där tjänstemännen jobbar hemma 4 dagar i veckan.
- En ljusglimt är fokuset på energieffektivisering. Finns mycket att spara om du har möjlighet att köra via spotpris och styra produktion, men det var få som uppgav detta i vår enkät ännu. Ser att företagen försöker hitta energitjuvar
- När det gäller hur länge man kan klara de höga elpriserna ser vi i vår enkät att 3 år verkar vara en gräns, över det var det 75 % som hade en hög eller mycket hög påverkan på sin verksamhet pga just energikostnad. Företagen behöver stöd i energieffektivisering! Ekonomiskt stöd för solceller och den branschen kommer behöver utbilda många fler.

företagarna

- Det är mer pressat läge för företagen helt klart. De står inför en stundande lågkonjunktur samtidigt som kostnaderna stiger brant. Prisökningar kommer brett, inte enbart på el och drivmedel.
- Nästan alla företag påverkas. Det är få företag som fullt ut kan överföra prisökningar på kunderna utan att det påverkar försäljningen. Energiintensiva och högt belånade företag drabbas naturligtvis, men även sällanköpshandeln och besöksnäringen kan få det svårt.
- Bättre klarar sig mer defensiva bolag som inte är lika konjunkturkänsliga.
- Många företag pausar nu sina investeringar, exempelvis i Örebro län bromsar nu 2 av 3 företag alla eventuella investeringar.

företagarna

- Det finns fortfarande knutar i leverantörsleden, men vissa ljuspunkter syns också exempelvis gällande containerfrakt från Asien.
- Vart tredje företag i Örebro län kan behöva varsla personal till följd av kostnadsökningarna, enligt vår senaste undersökning. För vart tionde företag är det mycket troligt att det kommer ett varsel av personal. I de siffrorna ingår också egenföretagare som inte har någon annan att varsla förutom sig själv.
- På kort sikt är den största utmaningen för företagen att överleva vintern och kunna hantera kostnadsökningarna. På längre sikt gäller det att hitta en långsiktigt hållbar lönsamhetsnivå, fylla kompetensbehovet och kompetensluckor och inte minst att få en skjuts uppåt av konjunkturen.

företagarna

- Företagen är väldigt bra på att se över sina stora kostnadsposter, exempelvis el-kostnader, och utifrån det effektivisera verksamheten så mycket det bara går.
- Kriser kan alltid snabba på omställningar, men det gäller att företagen överlever också. I stort sett alla företag tänker på hållbarhet och omställning nu för tiden och företagen gör redan väldigt mycket. Men i en stundande lågkonjunktur finns risk att alla former av investeringar ses över av företagen.
- Företagen behöver en stabil och leveranssäker energi som inte är allt för dyr. Det är oerhört svårt för företagen att planera för en sådan här kostnadschock som vi nu upplever. Då behöver företag kompensation för de extremt höga priserna.

FASTIGHETSÄGARNA

- Siffror som blev officiella så sent som 1 nov visar att bara på ett år har förvaltningskostnaderna för bostäder och för kontor och butiker ökat med 18,6 respektive 25,7 procent. Exempel på förvaltningskostnader är precis det som efterfrågas: kostnad för el och värme, men också löpande underhåll.
- Vi ställde frågan till 500 av våra medlemsföretag tidigare i höstas om "ditt bolags byggprojekt påverkats negativt av samhällsutvecklingen det senaste halvåret?" Endast 14% svarade på enkäten, men av dem svarade 77% att de påverkats i hög eller mycket hög utsträckning.
- Fastighetsbranschen drabbas också av ökade räntor, men även ökade kostnader på allt annat som reservdelar, drivmedel och vattenavgifter.

FASTIGHETSÄGARNA

- Utöver dom höjda drift- och underhållskostnaderna så finns nog risk för ökade vakanser kommande år.
- De höga byggkostnaderna som har byggts upp under dom senaste 10 åren är en stor anledning till minskad investeringsvilja från vår sida. Räntehöjningen på det blev spiken i kistan. Så vi kommer nog att sitta still i båten under en överskådlig framtid om inget händer.
- När det gäller leverantörskedjor går det oftast att få fram produkter. Men ibland måste man leta en del och leveranstiderna kan vara väldigt långa. Det finns brist på visst byggmateriel och inredning så som parkettgolv och viss badrumsutrustning.
- Inte så mycket oro än när det kommer till varsel, men många är oroliga för vad elpriserna kommer dra med sig. En och annan verksamhet lägger nu ned på grund av höga elkostnader.

FASTIGHETSÄGARNA

- De största utmaningarna för fastighetsbolagen på kort sikt är att kunna ta ut högre hyror men samtidigt hålla allt uthyrt. Även att hitta en nivå på det löpande underhållsarbetet som är hållbart både ekonomiskt och fastighetstekniskt. Och som även på lång sikt ger tillräcklig ekonomiskt utrymme för dom större underhållen tak/fönster/fasad/hissbyten osv.
- En ljusglimt är att arbetet med att byta ut belysning till LED går fortare nu.
- Vi stöttar våra medlemmar med att få alla att anta Energimyndighetens uppmaning om att spara energi. Många har redan gjort vad de kunnat för att energieffektivera sina fastigheter och utrustning i våtutrymmen och kök, och de som kanske väntat på motivationen att ta nästa steg hindras i viss omfattning på grund av brist på t.ex. solpanelinstallationer och liknande.

Företagsstöd

- I princip oförändrat flöde under första halvåret 2022.
- Första halvåret en hel del stora investeringsstöd, men efter semestern har efterfrågan minskat drastiskt.
- Ansökningar om omställningscheckar och konsulttjänster fortsätter som tidigare år.
- Flest kvinnor som driver företag nås med omställningscheckar och mikrostödet. Ca 28 procent av alla beviljade stöd hittills har gått till kvinnor som driver företag.
- Under andra halvåret finns ett ökat inflöde av innovationsstöd jämfört med 2021.